

Kaprinay Zsófia

Hegedűs Andrea: „Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében” című monográfiájának ismertetése¹

2010 őszén jelent meg Dr. Hegedűs Andrea Ph.D., a Szegedi Tudományegyetem Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszéke docensének monográfiája, amely széleskörűen, és egyedülállóan mutatja be az élettársi jogviszony kialakulását, az arra vonatkozó hatályos jogszabályokat, összevetve az új Polgári Törvénykönyv kodifikációs folyamatában felmerült elképzelésekkel.

A fentiekén kívül képet kaphatunk még a külföldi jogi szabályozás jellegzetességeiről, a nemzetközi gyakorlatról, valamint az Európai Unió ajánlásairól, és irányelveiről, ezek gyakorlatban megjelenő problémáiról, valamint a hazai szabályozásba való átültetés nehézségeiről.

A szerző felkészültségét, és hozzáértését mi sem bizonyítja jobban, mint a témában, korábban megjelent jelentős számú publikációja², valamint tudományos előadása.³

A könyvet a szerző elsősorban a jogászai szakma képviselőinek ajánlja, azon belül is alkalmas lehet a jogászképzésben, vagy közigazgatásban dolgozók számára egyaránt, nem utolsósorban alapja lehet további kutatómunkáknak.

A monográfia összesen nyolc fő részből áll. Szinte valamennyi fejezet ismerteti és elemzi a címében szereplő témára vonatkozó hatályos szabályozást, az I.⁴ és II.⁵ koncepciót, valamint

¹ A monográfia megjelent Szegeden, a Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára sorozatban.

² Hegedűs Andrea: Az élettársi jogviszony szabályozása a jelenben, és annak jövőben várható alakulása, Jogelméleti Szemle 1/2006. sz.; Hegedűs Andrea: Az élettárs fogalma és a kifejezés tartalmi vonatkozásai, Családi jog c. folyóirat 2006. évi 4. sz.; Hegedűs Andrea: Az élettársi kapcsolat kontra házasság. Hasonlóságok és különbségek a hatályos magánjogban. Acta juridica et politica Tomus LXVIII. Fasc.9. Szeged, 2006.; Hegedűs Andrea: Az élettárs öröklési jogi helyzete. Acta juridica et politica – Besenyei Emlékkönyv 2007.; Hegedűs Andrea: Az élettársi kapcsolat várható szabályozása a kodifikációs folyamat tükrében. Acta Conventus de Iure Civili, Tomus VII. Konferencia-kötet. Lectum Kiadó, Szeged, 2007.; Hegedűs Andrea: Az élettársi kapcsolatok regisztrálása és annak hatása az élettársak öröklési jogi viszonyaira. Miskolci konferenciák 2006-2007. „A magánjogi kodifikáció eredményei, Tanulmánykötet. Novotni Alapítvány, Miskolc 2008.; Hegedűs Andrea: Az élettársi kapcsolat vagyoni jogi vonatkozásai. Családi jog c. folyóirat. 2008. évi 1. szám.; Az élettársi kapcsolat szabályozásának áttekintése, különös tekintettel a polgári jogi kodifikációs folyamatra c. Ph.D dolgozat (kézirat lezárva: 2008. április);

³ Az élettársi kapcsolatok regisztrálása és annak hatása az élettársak öröklési jogi viszonyaira (Az új Ptk. kodifikációs folyamatának áttekintése) címmel előadás tartása Miskolcon – „A családjog jövője” c. Konferencián.; Az élettársi kapcsolat várható szabályozása a kodifikációs folyamat tükrében c. előadás tartása Szegeden, a Magánjogot oktató fiatal jogászok I. találkozója és konferenciája keretében.

⁴ A Kormány 1061/1999. (V. 28.) Kormány határozatával módosított 1050/1998. (IV. 24.) Kormány határozata alapján elkészült az új Polgári Törvénykönyv Koncepciója, amelyet a Kodifikációs Főbizottság 2001. november 8-i ülésén elfogadott. A Kormány az 1009/2002. (I. 31.) Kormány határozatával elrendelte a koncepciónak a Magyar Közlönyben történő közzétételét

⁵ Az új Polgári Törvénykönyv Koncepciója, a Kormány 1003/2003. (I. 25.) Kormány határozatával elfogadott szöveg, amely e határozat mellékleteként megjelent a Magyar Közlöny 2003. évi különszámában.

az új Polgári Törvénykönyv Családjog Könyve valamennyi, – a mű lezárásáig elkészült változata⁶ – normaszöveg tervezeteinek vonatkozó rendelkezéseit.

Az első részből részletes áttekintést nyerhetünk az élettársi kapcsolatok történetéről egészen a római kortól napjainkig, valamint a hazai szabályozás főbb lépcsőfokaival ismerkedhetünk meg, melynek kapcsán elmondható, hogy az élettársakról szóló szabályozás rendkívül nehéz utat tett meg napjainkig.

A második részben a szerző a jogtól egy kicsit távolabb álló területet mutat be, amikor elemzi az élettársak társadalmi, demográfiai és szociális hátterét, összevetve azt a házasság intézményével. A fejezet a közbeékelte táblázatok segítségével nagyon jól tanulmányozható, használható, átfogó képet mutat az elmúlt évek élettársi kapcsolatainak számáról, az élettársi kapcsolatban élők életkoráról, iskolázottságáról, felbomlott élettársi kapcsolatokról, élettársból házassággá, házasságból élettársrá alakuló kapcsolatok számáról, valamint a két jogintézmény egymásra hatásáról.

A könyv harmadik részében a szerző bemutatja, hogy különböző jogtudósok, mint König Endre, Bajory Pál, Rakvács József, Tóthné Fábián Eszter hogyan adnak fogalmi meghatározást az élettársaknak, majd részletes ismertetést ad az élettárs, mint fogalom törvényi megjelenéséről, és annak időközbeni változásairól, a kapcsolódó bírói gyakorlat értelmezéséről, egészen az új Ptk. Családjog Könyvének normaszöveg tervezeteiben megjelölt fogalmakkal bezárólag.

A szerző ugyanezen részben kísérletet tesz a jogintézmény jogrendszerbeli elhelyezésének meghatározására is, ami azért rendkívül nehéz feladat, mert egészen a közelmúltig vitás volt, hogy a polgári jog, vagy a családi jog adja-e meg annak kereteit.

A következő, negyedik fejezetben az élettársi kapcsolat keletkezését, regisztrálásának aktuális kérdéseit és megszűnését mutatja be a szerző. A hatályos jogi szabályozás szerint az élettársi kapcsolat a fogalmi elemek megvalósulásával keletkezik, mindenféle jogi procedúra nélkül, ezért a jogkövetkezmények alkalmazhatósága és a bizonyítás előfeltételeként számos szakember és laikus is felveti a regisztrációhoz kötés lehetőségének szabályozása iránti igényt. A regisztráció dilemmáját külföldi példákkal (pl.: Dánia, Hollandia, Svédország, Nagy-Britannia etc.) is alátámasztja a szerző.

Az ötödik fejezet az élettársi jogviszony családi jogi vonatkozásait elemzi. A jelenleg hatályos Családjogi törvény meg sem említi az élettársi kapcsolatot, mint családalapító tény, amiből első látásra arra lehet következtetni, hogy nem családjogi jogintézménnyel állunk szemben. Azonban a szerző ebben a fejezetben bemutatja azokat a véleményeket, álláspontokat és szabályokat, amelyek ezeket egyértelműen megcáfolják. Szó esik az élettársi kapcsolatból született gyermeket érintő, elsősorban származás miatti diszkrimináció tilalmáról, ezen túlmenően részletesen vizsgálja a szerző azokat a családjogi kérdéseket, amelyek az élettársaknál ugyanúgy felmerülhetnek, mint a házastársaknál, így többek között az élettárs szülő jogait és kötelezettségeit, a gyermek nevének meghatározását, az apasági vélelem

⁶ Az új Polgári Törvénykönyv Harmadik Könyve, Családjog, Budapest 2006. március 31.; Az új Polgári Törvénykönyv Harmadik Könyve, Családjog, Budapest 2007. október 29.; Az új Polgári Törvénykönyv Harmadik Könyve, Családjog, Budapest 2008. március 25.

megtámadását. Körültekintően szól az élettársról, mint nevelőszülőről, illetve esetleges örökbefogadó szülőről. Bemutatja az élettársi tartással, valamint a lakáshasználati joggal összefüggő kérdéseket.

A könyv hatodik részében a szerző az élettársi viszony polgári jogi vonatkozásait mutatja be, ezen belül is arra fókuszál, hogy milyen specialitások jellemzik az élettársak vagyoni viszonyait. Ismerteti a jelenleg hatályos szabályozást, valamint az ezzel összefüggő olyan kérdéseket, amelyek a bírák számára is olykor nehézséget okoznak, mivel e tekintetben a bírói gyakorlat korántsem egyértelmű és egységes. A bírói kart megosztó, markánsnak mondható két irányzat részletei is kifejtést nyernek a műben.

E fejezet második nagy részét az élettársak öröklési jogi helyzetének az ismertetése teszi ki. Átfogó képet kapunk a hatályos szabályozásról, illetve leginkább a szabályozás hiányából eredő méltánytalan helyzetekről. A szerző e helyzetekre megoldási lehetőségeket is kínál.

Az utolsó előtti fejezetben megtalálhatjuk az azonos neműek között létrejött élettársi kapcsolattal összefüggő szabályozást, a homoszexualitás társadalmi és főként jogi megítélésének problémafelvetését, igen részletesen. A szerző felveti ugyan a kérdést, vajon a gyermekekre milyen hatással van az azonos neműek párkapcsolata, de a téma további bemutatására nem vállalkozik, kutatási és vizsgálati eredmények hiányában.

Elérkezvén az utolsó fejezethez, a nemzetközi kitekintéshez, itt találhatóak az egyes országok⁷ élettársi kapcsolatainak alakulására vonatkozó szabályozás főbb jellemzői, valamint nemzetközi és Európai Unió gyakorlat.

A munka hosszas és alapos kutatómunka jelentős állomásának tekinthető. Ki kell emelni, hogy a szerző Magyarországon elsőként mutatja be ilyen megközelítésben, a kodifikációt a középpontba helyezve, az élettársakra vonatkozó szabályozást, így munkája e tekintetben egyedülálló. Magas színvonalú, részletes alkotás, mely naprakész ismereteket nyújt laikusnak és jogkereső szakembernek egyaránt.

A logikusan felépített, megfelelően tagolt szerkezetének köszönhetően, szemléletes, jól átlátható, és könnyen érthető. Egyszerű perbeli tényállásokkal, gyakorlati esetekkel példázza az elméleti felvetéseket, mely szintén nagyban hozzájárul a gyors értelmezéshez. Úgy gondolom, a szerző teljes mértékben megvalósította azon kitűzött célját, mely szerint szeretne volna bemutatni, hogy az élettársi kapcsolatok jogi szabályozásának súlypontjai hogyan mozdultak el a közelmúlt jogalkotási törekvései hatására abból a méltatlan helyzetből, amelyben a mű megalkotásakor érvényben lévő viszonyok között szükségképpen létezni kényszerültek.

⁷ Dánia, Norvégia, Svédország, Izland, Finnország, Franciaország, Németország, Hollandia, Belgium, Luxemburg, Nagy-Britannia, Spanyolország, Csehország, Horvátország, Szlovénia